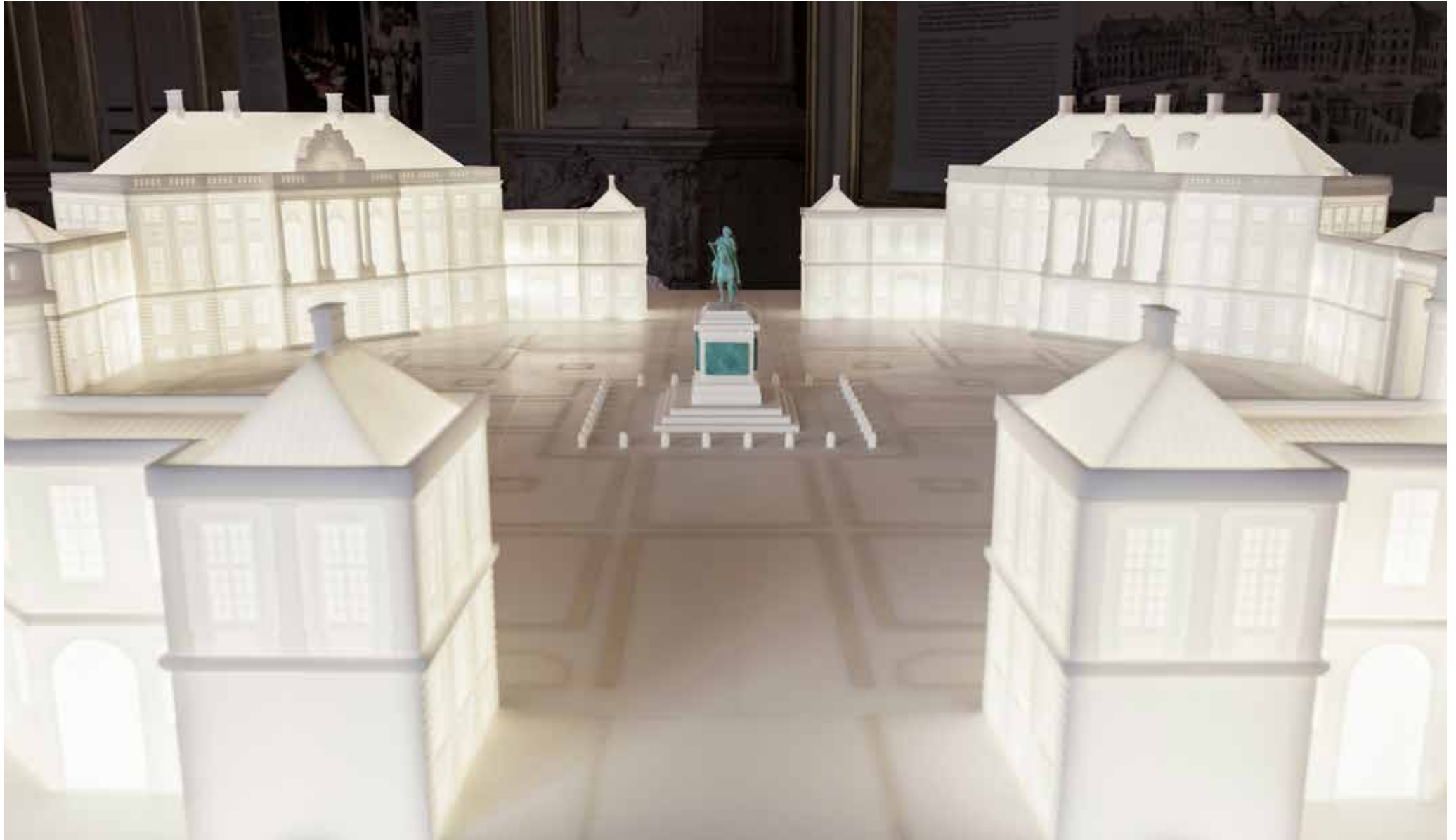

ROSENBORG - AMALIENBORG

DE DANSKE KONGERS KRONOLOGISKE SAMLING
ÅRSBERETNING 2013

Museets nye store udstillingsmodel af Amalienborg-komplekset (3x3 meter) i fræset Corian er interaktiv med nedsænkede iPads. Den giver de besøgende en oplevelse af innovation i de gamle interiører og er en attraktion i sig selv, som publikum hurtigt har taget til sig.

FORORD

2013 har været et begivenhedsrigt år for De Danske Kongers Kronologiske Samling. Året igennem har museets engagerede medarbejdere sikret et højt aktivitetsniveau på alle felter, som bl.a. har resulteret i et yderst tilfredsstillende besøgstal på 340.000 gæster, det tredje højeste i museets historie.

Året bød på markante nye tiltag: De permanente udstillinger på Amalienborg fik nyt udstillingsdesign og et bredere fokus, der bl.a. omkring en stor, ny interaktiv model af Amalienborgkomplekset fortæller om monarkiets funktioner og opgaver i nutidens Danmark. Særudstillingerne, først og fremmest *Thomas Kluge - Kongelige portrætter* på Amalienborg og *Viden skaber kunst* på Rosenborg, fik sammen med en række mindre udstillinger sat lys på vigtige aspekter af museets indhold og virke.

2013 blev også året, hvor Parkmuseerne – et nyt museums-kvarter i København blev lanceret. Davids Samling, Filmhuset, Den Hirschsprungske Samling, Statens Naturhistoriske Museum, Statens Museum for Kunst og Rosenborg er nu gået sammen om at udvikle et nationalt og internationalt museums-kvarter, der forener og udbygger de store kvaliteter, som området rummer.

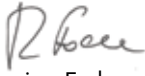
I efteråret satte museet gang i et større planlægningsarbejde med henblik på at få lagt en langsigtet strategi for museets udvikling. Bl.a. på baggrund af en i øvrigt meget tilfredsstillende kvalitetsrapport for museet udarbejdet af Kulturstyrelsen er der sat gang i udarbejdelse af en detaljeret bevaringsplan for museets rige samlinger. Ved årets udgang var museets konservatorer i fuld gang med dette arbejde, der samtidig indebærer revision af registreringer og magasinering. Et andet vigtigt felt drejer sig om en større udfoldelse af museets formidlingspotentialer. Planarbejdet på dette område

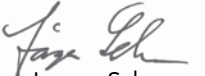
har i første omgang ført til oprettelse primo 2014 af en læringsenhed som led i en ny kommunikationsafdeling. Strategi og planarbejdet fortsætter ind i det kommende år under de meget specielle forhold, museet lever under, hvor bevaring af de enestående interiører og den unikke stemning i disse er helt central og derfor fordrer en yderst hensynsfuld nytænkning, der løbende sørger for at holde det gamle museum i samklang med nutidens publikum, hvad enten det besøger museets bygninger eller museet på nettet.

I 2013 markerede De Danske Kongers Kronologiske Samling ved en række udstillinger, udgivelser og foredrag på Amalienborg, at det var 150-år siden, den første konge af den glücksborgske gren af kongefamilien besteg tronen. Ved den barnløse Frederik 7.s død i 1863 kom hans slægtninge Prins Christian af Glücksborg og dennes hustru Prinsesse Louise på tronen som Christian 9. og Dronning Louise. Hendes Majestæt Dronning Margrethe 2. er deres tipoldebarn og den femte glücksborgske monark på Danmarks trone.

Der rettes en ærbødig tak til den kongelige familie, der også i 2013 har støttet museet med gaver, udlån til udstillinger og ikke mindst åbnet muligheden for, at museet i vidt omfang kan åbne bel-etagen i Christian 8.s Palæ for publikum ved særudstillinger, foredrag og omvisninger.

Rosenborg, den 28. april 2014.

Henning Fode
Direktør

Jørgen Selmer
Museumsdirektør

MUSEETS ARBEJDSGRUNDLAG

De Danske Kongers Kronologiske Samling er en selvejende institution, der er omfattet af og modtager statsligt driftstilskud i henhold til Museumsloven. Museet skal derfor opfylde lovens hovedformål, som er at indsamle, registrere, bevare, forske og formidle indenfor det virkeområde, som museet dækker. Dette virkeområde er beskrevet i en række Kongelige resolutioner siden 1854 og sammenfattes på følgende måde: "Med udgangspunkt i malerier, møbler og andre genstande, som har tilknytning til den danske Kongefamilie, er samlingens formål at fremstille en del af Danmarkshistorien fra Christian 4.s regeringstid til nutiden".

En forudsætning for at opfylde museets hovedformål, lovkrav og forventninger er selvfølgelig i første række, at det økonomiske grundlag er til stede. Museets driftsøkonomi er baseret på det statslige tilskud samt egne indtægter fremkommet ved entréopkrævning, butiksdrift, fotosalg, forpagtningsafgift fra museets restaurant "Traktørstedet", samt i mindre omfang salg af tjenesteydelser, f.eks. rekvireret konservering. Erhvervelser til samlingerne, bevarings-, udstillings-, forsknings- og publikationsprojekter, der ligger ud over den basale virksomhed, er i reglen afhængige af offentlige særbevillinger eller tilskud fra private fonde. I et "almindeligt" år svarer det ordinære statstilskud til ca. 30% af det samlede driftsbudget og museet er dermed et af de mest selvfinansierende i landet.

PERMANENTE UDSILLINGER

Hovedparten af museets gæster kommer for at se de permanente udstillinger, og det er derfor vigtigt, at disse hele tiden er vedligeholdte og formidlingsmæssigt opdaterede. Som et væsentligt led i dette arbejde kunne vi i juli måned slå dørene på Amalienborgmuseet op til et helt nyformidlet museum. Projektet har været undervejs i lidt mere end to år og har betydet en refokusering af museets samlede formidling.

De historiske interiører i museet giver udstillingerne en særlig intim karakter, men museet trængte til at blive fornyet på formidlingsområdet, så udstillingerne kunne blive foldet ud og gjort mere relevante for et bredere publikum.

Håbet er at museet fremover vil være det naturlige sted at besøge, når man vil opleve hele historien om de Glückborgske konger og dronninger, historien om Amalienborg og det nutidige monarki.

I sin nye form fremstår museet opdateret og med en bredere og tydeligere rammeformidling. Publikum får nu adgang til både historien bag Amalienborgkomplekset, til kongerne og dronningernes historie, tidsperioderne og personerne bag. Det danske monarki er en institution med både fortid og nutid, derfor introduceres det nutidige levende monarki som en del af udstillingen, hvor publikum bliver præsenteret for monarkiets mange

Dronning Louises salon på Amalienborg. Samtlige udstillingstekster på Amalienborgmuseet blev nyformuleret i 2013 og hvert af de historiske interiører blev forsynet med et lysende tekstbånd med illustrationer.

funktioner og opgaver.

Der er indrettet et introduktionsrum, hvor gæsterne bliver budt velkommen og får en indledende forståelse af, hvad museet tilbyder, en oversigt over kongerækken fra Gorm den Gamle til Margrethe 2. og en komplet slægtstavle over Den Glöckborgske Kongeslægt.

Skilte og tekster i hele museet er blevet skrevet om og suppleret med ny formidling i lysende tekstbånd og billeder ved de historiske interiører.

Via en interaktiv model over slotskomplekset kan gæster selv vælge informationsmængden og dykke ned i de temaer, de finder mest spændende.

Endelig er museets indgangsparti blevet nyindrettet, så det fremstår enkelt og stilfuldt. Publikum bliver budt velkommen med et citat af Hendes Majestæt Dronningen om Amalienborg.

Formidlingen er også tiltænkt børnene, og under besøget opdager de husets maskot, elefanten Hannibal. Hannibal møder børnene i øjenhøjde, og i et tilhørende hæfte fortæller han bl.a. om prinser og prinsesser på slottet. Hannibalfortællingerne dækker alle rum og lægger op til, at forældre og børn får en dialog om det, de ser.

Museet skylder Augustinus Fonden, Beckett Fonden og Knud Højgaards Fond en stor tak for støtte til realisering af projektet med at forny formidlingen af Amalienborgmuseet. Museumsinspektør Axel Harms og museumsinspektør Birgit Jenvold har stået for fornyelserne, og de nye tekster er skrevet af cand.mag. Jens Busck.

Gennem knapt 20 år har bel-etagen over museet i Christian 8.s Palæ været åben for besøgende i forbindelse med rundvisninger på bestemte ugedage. Her er Gallasalen og de tilstødende rum på etagen stadig i brug som kongelige repræsentationslokaler. Da mange gæster var kede af, at de ikke havde mulighed for at komme på disse specifikke tidspunkter, åbnede museet i stedet for almindeligt besøg alle lørdage, hvilket betyder, at man på forhånd kan planlægge besøg i god tid. Åbningen, der er en stor publikumssucces, begyndte fra 1. juli og kan lade sig gøre takket være stor imødekommenhed fra Kongehuset.

På Rosenborg er der i sagens natur kun sket få fysiske ændringer i de permanente udstillinger. Belysningen i de historiske interiører bliver løbende justeret for at opnå den rette balance mellem bevaring af den autentiske stemning i lokalerne og muligheden for at se de udstillede genstande. I 2013 blev der arbejdet med belysningen i Christian 4's skrivestue, i Stengangen og i Frederik 4.s gang med mørke gyldenlæderstapeter under ledelse af chefkonservator Hanz Nyström.

I det nyrestaurerede marmorgemak er opstillet to lette glasmontrer med et udvalg af genstande fra Christian 5's tid, og i skatkammeret er opsætningen af regalerne delvist ændret. Den væsentligste forbedring af publikums oplevelse af de permanente udstillinger er dog sket gennem den elektroniske formidling. Sidst på året blev den digitale guide "Konge Connect" udvidet til også at indeholde en multimedieguide, hvor brugerne nu får adgang til en tur gennem slottet i form af en illustreret audioguide udviklet af stud. mag. Lars Riis Stenfeldt.

Amalienborgmuseets indgangsparti præges af en ny montre med ophængning af Christian 10.s Kongeflag, der vajede over Amalienborg efter Befrielsen om morgenen den 5. maj 1945. Her ses det nykonserverede flag under montering ved konservator Hanz Nyström og cand.mag. Jens Busck.

SÆRUDSTILLINGER

Viden skaber kunst

Rosenborg har fortsat traditionen med særudstillinger i Kommandantboligen. Som led i det nyetablerede samarbejde mellem "Parkmuseerne" blev det besluttet, som den første store fælles satsning, at de deltagende museer skulle lave en særudstilling over temaet "blomster". Rosenborgs bidrag blev udstillingen "Viden skaber kunst", som stod i perioden 20. marts til 25. juni 2012 og tiltrak 6.679 gæster.

Udstillingens formål var at præsentere Rosenborgs to store "blomsterskatte", nemlig Maria Sibylla Merians 50 blomstertegninger, samt udvalgte dele af Flora-Danica-porcelænet. Merians tegninger blev for første gang udstillet samlet siden den seneste Merian-udstilling på Rosenborg i 1983. Sammen med tegningerne var udstillet to af Merians

trykte værker, venligst udlånt af Det Kongelige Bibliotek. Det drejede sig om "Der Raupen wunderbare Verwandlung und sonderbare Blumen-Nahrung", bd. I-II, trykt 1679 og 1683 i Nürnberg og "Histoire Générale des Insects des Surinam et de toute l'Europe" - en fransksproget udgave af "Metamorphosis Insectorum Surinamensium" der udkom 1705 i Amsterdam. Den franske udgave var fra 1771 og en gave til Christian 7. Det Kongelige Bibliotek havde ligeledes stillet et stort antal scanninger i høj opløsning af sidstnævnte værk til rådighed, hvilket muliggjorde - sammen med en iPad og en tv-skærm, at publikum havde mulighed for at "bladre" i værket.

Forbindelsen mellem Maria Sibylla Merian og den danske konge er ikke fuldt klarlagt, men skal sandsynligvis søges i den nederlandske læge Hendrik Deventer, som

kendte Merian, og som var i København i længere perioder for at behandle kongens børn, formentlig for engelsk syge (rakitis). Merian kan have været med og kan have mødt Christian 5.s datter prinsesse Sophie Hedevig, som var meget tegneinteresset. Udstillingen viste også et stort udvalg af Sophie Hedevigs blomstertegninger sammen med andre prinsessers og dronningers arbejder ud i samme genre. Også Hendes Majestæt Dronningen er som bekendt aktiv i blomstermaleriets kunst, og fra Graasten Slot var indlånt et af Dronningens værker. Historien om bogværket

"Flora Danica" og porcelænet "Flora Danica" udfyldte den anden halvdel af udstillingen. Her blev dels præsenteret de involverede medlemmer af den kongelige familie, dels to bind af det første Flora Danica og fortællingen om kopiering af planterne fra bog til porcelæn. Udstillingens sidste rum var helt helliget en opstilling af 85 stykker Flora Danica-porcelæn, men ikke opstillet som et dækket bord, ej heller efter tallerkener, skåle, fad etc., men for første gang nogensinde i botanisk-systematisk orden. Således var alle større plantegrupper repræsenteret; svampe, alger, mosser, laver, græsser, orkideer, kurveblomster, padderokker, skærmpflanter etc. etc. etc.

Udstillingen var tilrettelagt af museumsinspektør Peter Kristiansen og museumsinspektør Axel Harms og opbygget under medvirken af museets konservatorer.

Tre Løver og Ni Hjerter

Særudstilling på Amalienborgmuseet, der viste billedhuggeren Claus Ørntofts forarbejder og modeller til den imponerende skulpturinstallation med samme titel til Marselisborg Slotspark.

Udstillingen, der vistes i perioden 3. november 2012 til og med 13. januar 2013 er omtalt nærmere i årsberetningen for 2012. Den blev set af 6.434 besøgende.

UNIKAFORM - Kongelige uniformer som inspiration

Særudstilling på Amalienborgmuseet 19. januar – 7. april. Den omfattede strikdesign af høj kvalitet udført i lækre materialer, som er et særkende for dansk mode i dag. Den viste helt nye unikamodeller i strik designet og udført af medlemmer af sammenslutningen Netmaskerne. Designerne i kunsthåndværkersammenslutningen Netmaskerne eksperimenterer med udvikling af moderne, nytænkende dansk strikdesign. Udstillingen viste deltagernes store kreativitet og professionalisme i arbejdet med garn, snit og mønstre. Med kongelige uniformer som inspiration spændte udstillingen vidt – alt fra lune herresweatre og praktisk børnetøj til lette kjoler og elegant galla. Et par glimt i øjet blev det også til.

I den internationale mode er der i disse år tydelige uniformstemaer, som i denne udstilling fandt mangfoldige og spændende udtryk. Dragterne er strik på højt niveau, der

Særudstillingen "Viden skaber kunst". Rum med udstilling af Flora-Danica porcelæn.

lagde op til, at man gik på opdagelse i de mange variationer og detaljer.

Netmaskerne består af 70 danske designere, der arbejder med maskinstrik. S sammenslutningen blev stiftet i 2000 og har blandt flere projekter tidligere udstillet på Amalienborgmuseet i 2010. Designerne er bosatte i ind- og udland, og på denne udstilling var der 27 deltagere med i alt 28 unikke modeller. Udstillingen omfattede desuden historiske og aktuelle fotos med medlemmer af Danmarks Kongefamilie i uniformer, der har inspireret designerne til deres modeller.

Den censurerede udstilling var arrangeret af strikdesignerne Hanne Linding og Hans Christian Madsen samt museumsinspektør Birgit Jenvold.

Udstillingen indgik i årets mange aktiviteter, der var med til at markere 150-året for Den Glücksborgske Slægt på Danmarks trone. Udstillingen, der efterfølgende vist i Museet på Koldinghus, blev på Amalienborg set af 7907 gæster.

Særudstillingen "Viden skaber kunst". Rum med Maria Sibylla Merians blomstertegninger fra 1600-tallet.

Thomas Kluge – Kongelige portrætter
Særudstilling på Amalienborgmuseet
16. november 2013 til 2. marts 2014.
Udstillingen blev til i anledning af fuldendelsen af Thomas Kluges store gruppeportræt af Danmarks Kongefamilie, der med udstillingsåbningen for første gang blev præsenteret for offentligheden, inden det fik blivende plads i Regentparrets residens på Fredensborg Slot. Udstillingen vist i Gallasalen på bel-etagen i Christian 8.s Palæ.

Det var oplagt i denne sammenhæng at vise de øvrige portrætter, som Thomas Kluge tidligere har malet af Kongehusets medlemmer. Hermed

blev der givet en sjælden mulighed for også at se disse værker, der ellers findes spredt hos forskellige ejere og ikke er offentligt tilgængelige. Billederne er udført over en længere årrække, siden kunstneren som kun 26-årig fik sin første kongelige opgave i 1995. Thomas Kluges arbejder kan karakteriseres som en art magisk realisme, og med tydelige kunsthistoriske inspirationer er han en markant postmoderne fornyer. I værkerne fremstår den knivskarpe gengivelse af mennesker og genstande, vi kender fra virkeligheden, ofte i et univers, der udfordrer til beskuernes egne

"UNIKAFORM - Kongelige uniformer som inspiration". Særudstilling på Amalienborgmuseet med helt nye unikamodeller i strik designet og udført af medlemmer af sammenslutningen Netmaskerne.

tolkninger. Således også portrætterne, der fascinerer umiddelbart ved deres utrolige lighed med de afbildede, men dertil rummer noget andet og dybere, der gør, at man vanskeligt kan slippe dem.

Det nye kongelige familiebillede er inspireret af Laurits Tuxens såkaldte Fredensborgbillede fra 1880'erne; et gruppeportræt af det danske kongepar med deres store internationale familie, som er blevet et nationalhistorisk ikon. Danmarks Kongehus kan med sikkerhed føres mere end 1.000 år tilbage til vikingetidens Kong Gorm den Gamle og Dronning Thyra Danebod, og Christian 9. og Dronning Louise, der kom på tronen i 1863, er det første par i den glücksborgske linje af kongeslægten. At Thomas Kluge har sat de sidste penselstrøg på det aktuelle familieportræt i 2013, hvor 150-året for Det Glücksborgske

Kongehuset markeres, giver billedet en ekstra historisk dimension, og udstillingen indgik i denne fejring. Kataloget med tekst af kunsthistorikeren Thyge Christian Fønss blev udgivet af museet på dansk, engelsk, japansk og tysk, og udstillingen var tilrettelagt i samråd med Thomas Kluge. Samtidig med udstillingsåbningen udgav forlaget Kle.art bogen *Tilbage til Fredensborg* også skrevet af Thyge Christian Fønss.

Uden værkerne ingen udstilling. Derfor går en varm tak til ejerne, som generøst har undværet deres portrætter, mens de blev vist på Amalienborg. En ærbødig tak lyder til Hendes Majestæt Dronningen og Hans Kongelige Højhed Prinsgemalen, der med udlån af det nye familieportræt har muliggjort den unikke udstilling. Endvidere stor tak til Hans Kongelige Højhed Prins Joachim, Den Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse og Herlufsholm Skole og Gods, Det Kongelige Københavnske Skydeselskab og Danske Broderskab samt Søofficers-Foreningen for udlån af værker til udstillingen.

Thomas Kluge – kongelige portrætter var tilrettelagt af museumsinspektør Birgit Jenvold og opbygget under medvirken af museets konservatorer. Udstillingen blev frem til den lukkede 2. marts 2014 besøgt af 27.508 gæster.

Ud over de egentlige særudstillinger vist i forsommeren en mindre plancheudstilling i Havesalen i Christian 8.s Palæ med fokus på salens udseende og brug i Christian 10. og Dronning Alexandrines tid, hvor det store rum blev benyttet både som privat opholdsstue og til officielle modtagelser. Ligeledes etableredes en mindre særophængning – også i anledning af 150-året for Det Glücksborgske Kongehus – af samtlige kongelige erindrings- og mindemedaljer givet i Kongehuset i perioden, fra Christian 9. og Dronning Louises guldbryllop i 1898 til H.M. Dronningens 40-års regeringsjubilæum i 2012. Medaljerne med udvalgte illustrerende fotos kunne ses i de indbyggede monter i Spisestuen og var arrangeret af Ridderkapelforvalter Rolf Christensen med udlån fra Ordenskapitlet og private ejere.

Ligeledes i anledning af 150-året blev en enkelt montre i Dragtrummet sidst på året viet til vifter. Det skete i forbindelse med udgivelse af bogen *Kongelige vifter* /

Royal fans, og montrens indhold med et eksklusivt lille udvalg af vifter fra museets samling blev arrangeret af fhv. museumsinspektør Gerda Petri.

I påsken var Kroningstæpperne, traditionen tro, udstillet i Riddersalen på Rosenborg.

I samme rum arrangerede konservator Tom Feilberg og konservator Bodil Stauning i efteråret en mindre udstilling omkring den såkaldte "buksevandsstol". Her blev fortalt om den nyrestaurerede stol og dens meget specielle funktion som underholdende element ved hoffet i 1600-tallet. Udstillingen var arrangeret i anledning af endt restaurering af stolen, der bl.a. har fået nyt betræk udført af konservator Satsuki Nudeshima og konservator Majken Thorvildsen.

Kunstneren Thomas Kluge foran sit store nye gruppeportræt af Danmarks Kongefamilie, der med en særudstilling på bel-etagen i Christian 8.s Palæ for første gang blev præsenteret for offentligheden.

EHVERVELSER

Blandt årets erhvervelser har H.M. Dronningen bl.a. overdraget en karakteristisk traditionel grønlandsk børneanorak i sælskind, der har været båret af D.K.H. Kronprinsen og Prins Joachim i begyndelsen af 1970'erne. H.M. Dronning Anne-Marie har udvidet Samlingen med dragter og tilbehør, der bl.a. supplerer gallakjolerne, der overgik fra hende i 2012. Fra H.M. Dronningen og H.H. Prinsesse Elisabeth er tilkommet de såkaldte Randers-tallerkner. De 24 håndmalede tallerkner fra Den Kgl. Porcelænsfabrik var en bryllupsgave til Prins Christian (10.) og Prinsesse Alexandrine i 1898 og smykkede Parrets hjem i Christian 8.s Palæ gennem alle årene. De hang på en væg i

Spisestuen, hvor de nu igen kan beskues af museets gæster – på de originale søm.

På auktion er erhvervet en ramme med medalje med dobbeltportræt af Christian 8. og Caroline Amalie, omgivet af medaljer med portrætter af de foregående 14 oldenborgske konger. Udført til salvingen 1840.

I slutningen af året begyndte en stor gennemgang af møbler fra Hoffet og Statsinventaret, der var gået af brug. En del af møblerne vil indgå i museets samling. Arbejdet fortsætter i 2014, og museet har til formålet lejet opbevaringslokaler i Nordsjælland.

Christian 10. og Dronning Alexandrines spisestue på Amalienborg med en nyerhvervet samling af tallerkener med motiver fra Randers ophængt over vitrineskabet.

BEVARING

Styrelsen for Slotte og Kulturejendomme har ansvaret for restaurering og udvendig vedligehold af museets bygningsmasse. Arbejdet foregår i et godt samarbejde med museet, hvorfra chefkonservator Hanz Nyström deltager i diverse planlægnings- og byggemøder. I 2013 fuldførtes etape 6 af Rosenborgs facaderenovering, der omfattede det store tårns murværk. Tårnets zinkfigurer blev under stor mediebevågenhed hejst ned på en blokvogn og kørt til restaurering hos Nationalmuseet i Brede. De forventes genopsat i løbet af 2014.

Samtlige Rosenborgs vinduer blev gennemgået og der er lagt plan for en gennemgribende renovering i 2014 og 2015. Ved årets begyndelse blev der konstateret skimmelsvamp i kælderens under Kommandantboligen og i et konserveringsværksted. Skader der nu er udbedret efter anvisning fra Teknologisk Institut.

I årets løb har museet fået udført en række indvendige malerarbejder i ejendommen Øster Voldgade 4 B, forhus og sidefløj og opsat akustikplader i foredragsrummet i det tidligere atelier, ligesom en række publikumsrum og udstillingslokaler på Amalienborgmuseet er blevet malet. Overvågning af skadedyr i udstillinger og på magasiner er løbende blevet udført, så eventuelle angreb kan blive taget i opløbet.

Museets konservatorer har i 2013 bistået med etablering og nedtagning af museets særudstillinger. Behandlet udlånssager, udført kurerstjeneste og håndteret genstande til fotografering og studiebrug. Sideløbende hermed er den kontinuerlige restaurering af museets genstandsmasse fortsat, herunder det omfattende arbejde med et stort rokokomusikmøbel "Lehmann-skabet", der restaureres af Tom Feilberg og Bodil Stauning delvist med bevilling fra Kulturstyrelsen under kategorien "genstande af enestående national betydning". I samarbejde med Musikhistorisk Museum er udviklet et system til afkodning af skabets musikvalser. Af andre restaurerings- og konserveringsopgaver kan nævnes: Projekt med afrensning af marmorbuster og relieffer er fortsat fra 2012. Podiet til J. A. Jerichaus skulptur af badepiger i Guldburet på Amalienborg er blevet nyskabt af Majken Thorvildsen og Gunhild Hvass efter det oprindelige forlæg med blåt draperet betræk. Endvidere har Gunhild Hvass

bl.a. afsluttet det omfattende arbejde med rensning og restaurering af kabinettet til det Augsburgur, der er udstillet i Frederik IV's kabinet. Møbelkonservator Satsuki Nudesima har genskabt manglende trædele til uret. Berit Møller har bl.a. stået for undersøgelse, ommontering og nystaffering af en række rammer til 50 Merian-gouacher til blomster udstilling. Retouchering, dokumentation og montering af lille blomsterbillede af Dronning Caroline Mathilde. Konservering og restaurering af pastelmaleri af Cornelius Høyer: Arveprins Frederik. Konservering og restaurering af lille limfarvemaleri af Johanna Fosie: Blomstervase til samme udstilling. Konservering og restaurering af 5 limfarvemalerier af Bruun: Vordingborg, Kronborg, Charlottenlund, Dokken, Christiansborg. Der er traditionen tro foretaget en stribe rekvirerede restaureringsarbejder for Kongehuset, ligesom museets tekstilkonservator Katia Johansen sammen med Rigsarkivet har arbejdet på fremstilling af en kopi af Kieltraktaten bestilt af Det norske Storting. Chefkonservatoren har i marts måned stået for omprøving af "Rosenborgvinen" sammen med Michael Lauemøller fra Ludvig Bjørns Vinhandel og vinkuper Niels Borella.

Museets lejede magasinlokaler hos Nationalmuseet i Brede er blevet færdigindrettet med storfagsreoler og netramme-kompaktreoler, og genstandsplaceringer justeret. I efteråret begyndte et stort arbejde med udfærdigelse af en samlet bevaringsplan for museets samlinger. Hver enkelt genstand bliver kategoriseret efter bevaringstilstand og restaureringsbehov. Arbejdet, der fortsætter i 2014 vil munde ud i en prioriteret arbejdsplan for de kommende mange års konserveringsopgaver. Samtidig foretages en revision og ajourføring af registreringsoplysninger og supplerende registreringsfotografering foretages i videst muligt omfang. Arbejdet er startet på magasinet i Brede og en række udstillingsrum på Rosenborg. Tilstandsvurderingerne foretages som hurtige oversigtsvurderinger efter en enkel tilstandsvurderingstrappe på fire trin. Vurderingerne fortages under tilstandsgennemgange rum for rum, hvor samtlige genstandes tilstande vurderes. Gennemgangen foretages af to konservatorer, der indkalder kolleger som konsulenter, når genstandstyper og materialer ligger

udenfor deres egen ekspertise. Der anvendes et skema i form af et regneark, der består af lister af det enkelte rums genstandsnumre og forskellige vurderingsforhold, hvor genstandenes tilstandsvurderinger kan noteres. Tilstandsvurderingerne skal alle ende i museets databaser - under konserveringsoplysninger. Tilstandsvurderingerne skal primært bruges til at få et overblik over tilstandene på

samlingens genstande. Bevaringstrappens fire trin vil kunne afsløre den samlede mængde genstandes gennemsnitlige tilstande, men man vil også kunne se, hvilke genstande, der er i så dårlig tilstand, at en hurtig behandling er absolut nødvendig. Arbejdet udføres i henhold til en procesplan udarbejdet af konservator Tom Feilberg og konservator Berit Møller.

Lavkomik ved hoffet i 1600-tallet

Trin for trin

1. Der skal være selskab på slotet. Inden gæsterne kommer, bliver en tank i stolens rygglæn fyldt med vand.

2. En af gæsterne bliver budt plads og sætter sig i stolen.

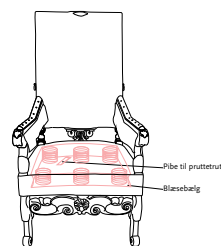
3. Idet han sætter sig, lyder en trompet-prut fra sædet (1). Samtidig svinger et sæt fangarme ud fra under armlænerne og låser gæsten foran maven (2).

4. Når gæsten er fanget, hiver en medsamsvoren i en ring på siden af rygglænet (3). Ringen åbner en ventil, som lader vand løbe ned i armlænerne, hvorfra det sprøjter ned på sædet og gør gæsten våd i enden. Fra samme rørsystem ledes vandet samtidigt til en lille studs, som får vandet til at risle mod en bliskål og imitere lyden af en, der tisser i en potte.

5. Herefter trækker medhjælperen i den anden ring i rygglænet (4), som nu lader vand løbe via et rør under sædet frem til forkanten og gør gæstens strømper våde og efterlader en lille sø på gulvet, så det ligner, at han ikke kunne holde på vandet.

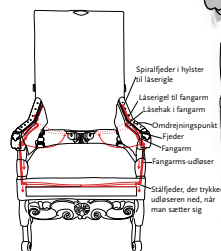
6. Når gæsten nu bliver sluppet fri og tror, at ydmygelserne er overstået, giver blæsebalgen et afsluttende trut til yderligere morskab for selskabet (5).

1. Pruttepude

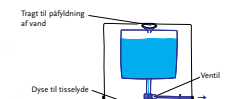
Sædet er konstrueret af to rammer med fjedre imellem. På rammerne er monteret skind, så de danner et lufttæt rum, som fungerer som en blæsebalg. Gennem den underste ramme går en pibe, som leder en tone ved ned- og udlæsning ligesom en mundharmonika.

2. Fangarme

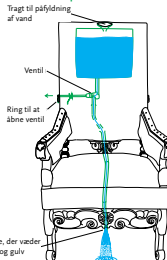
Fangarmene sidder i spænd under armlænerne af en læssend. Når man sætter sig i stolen, bliver pinden trukket ned, fangarmene frigøres, skubbes ud af en fjeder og vinger ind foran knæene på den siddende. En låsering sikrer, at de ikke svinger tilbage igen.

3. Buksevand og tisselyde

Når man trækker i en ring på siden af rygglænet, åbnes en ventil i rørsystemet i stolens ryg. Gennem denne strømmer vand fra en tank ud i armlænerne. Her sprøjter det fra dyser ned på sædet, som er beklædt med skind, så det kun er offentligt buksebælg, der bliver vådt. Samtidig riler vand ned i en lille bliskål, hvilket efterligner lyden af en, der tisser i en potte.

4. Våde fødder

På samme måde åbnes en anden ventil, og vand fra tanken løber via et andet rørsystem under sædet og frem til stolens forkant, hvor det løber ud på offertes strømper og efterlader en pøl på gulvet.

Bevaring i fokus

Stolens historie

Buksevandsstolen er lidt af et mysterium, idet vi ikke kender dens ophav eller dens dagligdag i den forstand, at den ikke er omtalt i kilder. Vi kan derfor kun gætte om de spøg og skæmt seancer, som den har givet anledning til.

Stolen optræder første gang på Kunstskammets inventarliste i 1673, forsvinder på opgørelsen fra 1737 og dukker så op igen i 1877. Sandsynligvis har stolen stået på Københavns Slot og er så senere kommet til Rosenborg. På Nationalmuseet kan man se en lignende stol, og møbelhistorien vidner om en lang række eksemplarer på mekaniske møbler, der har kunnet overraske med datidens gadget-effekter.

Det teatraliske var et elsket element i barokken, og stolens overraskende optrin genfindes i usynlige springvand ved Peterhof i Rusland og Hellbrunn Slot i Østrig, hvor den uvidende udløst træder på en plade, der udløser vandstråler. Ligeledes stammer også picnic-bordet ved Villa Lante udenfor Rom fra perioden – igennem bordpladen af sten løber en rende med vand, hvori vinen kan opbevares. Også trompe l'oeil-malerier var populære i barokken – det betyder ordet at narre øjet, hvilket gøres gennem en tredimensionel optisk illusion. Et eksempel fra Rosenborg er musikanterloftet, hvor beskueren foranlediges til at tro, at der rent faktisk står musikanter henover hans hoved og spiller musik.

Om konserveringen

Det røde fløjlsbetræk, som sidder på stolen, er et dæketræk af nyere dato. Under det er bevaret det oprindelige voksdagsbetræk, hvilket er meget usædvanligt, da man traditionelt ikke har lagt særlig vægt på at bevare møbelbetræk.

Mere præcist består det originale betræk af voksbehandlet lærred. For at beskytte originalbetrækket, som er meget nedslidt, har man forholdsvis tidligt valgt at give det et dæketræk. Således har stolen længe båret et andet rødt fløjlsbetræk, der i sit snit er identisk med det nuværende.

Nationalmuseet har en mekanisk stol med samme fløjlsbetræk, og det er sandsynligt, at de to stole er blevet brugt samtidig, eftersom de har tilhørt den samme samling under Det Kongelige Kunstskammer. Det "oprindelige" dæketræk er altså med stor sandsynlighed fra før 1825, hvor Kunstskammeret blev nedlagt. Sammen med betrækket har man ligeledes bevaret den originale polstring, hvilket også er meget sjældent. Polstringen består af såkaldt kralhår, som er hestehår, der er kogt og spundet, så det krøller og dermed fylder mere.

Text og billedplanche udfærdiget i forbindelse med afsluttet restaurering af "Buksevandsstolen". Den indgik i serien af små udstillinger, der fortæller om konservatorernes arbejde.

FORSKNING OG UNDERSØGELSER

Museets vigtigste forskningsprojekt i disse år er seniorinspektør Jørgen Heins udarbejdelse af værket om Rosenborgs store og internationalt betydningsfulde samling af elfenbensarbejder. Amalienborgmuseet har ladet årets særudstillinger ledsage af populærvideenskabelige publikationer og har desuden fuldendt serien af hæfter om de tidligere glücksborgske kongepar.

Gerda Petri: *Kongelige vifter*: Som led i fejringen af 150-året for Det Glücksborgske Kongehus udgav Samlingen bogen *Kongelige vifter / Royal fans*, der åbenbarer en helt særlig historie, som i bogstaveligste forstand kommer tæt på Kongehuset. Hermed fremdrages en unik samling af håndvifter, der knytter sig til Danmarks dronninger i Det Glücksborgske Kongehus fra midten af 1800-tallet og frem til i dag. Gennem tiderne har kongelige kvinder været modens avantgarde, og det gælder også inden for viftemoden. Den kongelige danske viftesamling kan føres tilbage til Dronning Louise (1817-98). I hendes tid var viften meget populær, og det er hendes mange vifter, der i dag udgør størstedelen af den kongelige samling. Efter hendes død gik vifterne i arv til de efterfølgende dronninger, som hver har suppleret samlingen. Så sent som i 1935 kunne man se, at der til Kronprinsesse Ingrid's brudeudstyr hørte en elegant kniplingsvifte.

Samlingen kan desværre ikke udstille vifterne permanent. I 2001 vistes en særudstilling med et udsøgt udvalg af samlingen i museet på Amalienborg. Siden har enkelte af dem været udlånt til udstillingen *Royal Fans* på The Fan Museum i England, men derudover har de hidtil ikke været præsenteret for offentligheden. Heldigvis har museets mangeårige museumsinspektør Gerda Petri, der da indsigtfuldt stod for museets egen udstilling og udlån, bevaret den faglige interesse og passionen for vifterne. Derfor er denne bog mulig gjort. Heri gives dels en kort introduktion til viftens historie og brug, ligesom et bredt udvalg af vifterne i Den Kongelige Samling præsenteres med fotos og tekster.

Konservator Katia Johansen har forsket i anvendelse af ny teknik til konservering af nedbrudt silke; analyse, sammenligning og genskabelse af fletteteknikker. Resultaterne bliver bl.a. anvendt ved kopiering af snore til Kieltraktaten og genskabelse af snore til japanske lakbeholdere.

Som forarbejde til kommende publikationer og udstillinger er der forløbet en række undersøgelser i 2013: Museumsinspektør Peter Kristiansen har arbejdet med regaliernes historie forud for ny publikation, og i den forbindelse har fotografen Iben Kaufmann stået for en gennemgribende nyfotografering af regalier og kronjuveler til brug for publikationen og kommende anden formidling.

Museumsinspektør Birgit Jenvold har arbejdet med research til udstillinger og ny tekstning på Amalienborg.

Jens Busck har arbejdet med research forud for ny tekstning af udstillinger og nye tekster til hjemmeside samt til publikationerne om Christian 9. og Dronning Louise samt Frederik 9. og Dronning Ingrid.

Nina Høgh-Jensen har udarbejdet oplæg til forskningsprojekt omkring kunstsamlingen på Amalienborg med henblik på senere publikation og udstilling.

Mads Hauge har som led i virksomhedspraktik udarbejdet et manuskript til museets arkiv om Christian 9.s tronbestigelse og Novemberforfatningen i 1863.

Simone Olsen har som praktikant og led i sin specialeafhandling skrevet om Christian 9. og Dronning Louises børn og deres ægteskaber.

Britta Streatfield har udarbejdet et projekt til særudstilling om royale rejser.

Birgitte Pantmann har lavet fotoresearch for museet i eksterne arkiver med henblik på kommende særudstillinger.

Museumsinspektør Jørgen Hein (på hug til venstre) og en international gruppe af elfenbensforskere samlet til symposium på Rosenborg.

PUBLIKATIONER

Jens Busck (red. Birgit Jenvold): *Christian 9. og Dronning Louise*. 50 sider, ill. Samme i engelsk udgave.

Jens Busck (red. Birgit Jenvold): *Frederik 9. og Dronning Ingrid*. 50 sider, ill. Samme i engelsk udgave.

I 2012 blev udgivet hæfter om hhv. Frederik 8. og Dronning Lovisa, Christian 10. og Dronning Alexandrine samt om Amalienborg og Frederiksstaden. Disse hæfter er i 2013 også udgivet i engelsk udgave.

Thyge Christian Fønss: *Thomas Kluge – Portrætter af Kongehuset*. Katalog til udstilling af samme navn. 48 sider, ill. Forord af Birgit Jenvold. Fast indbinding. Samme, hæftet i hhv. engelsk, tysk og japansk udgave.

Birgit Jenvold: *Unikaform – kongelige uniformer som inspiration*. Katalog til udstilling af samme navn. 51 sider, ill. Samme i engelsk udgave.

Knud V. Jespersen, Hanne Posche, Birgit Jenvold: *Danmarks Kongerække*. 22 sider, ill. Samme i engelsk udgave.

Katia Johansen: *ClothesTell Stories.com* (17 artikler om at arbejde med dragter på museum). ICOM.

Berit Møller: *Marmorgemakket*. Artikel til museets hjemmeside om arbejdsprocessen med konservering og restaurering af Marmorgemakket, ledsaget af 4 filmklip, der viser arbejdet.

Berit Møller, Anne Brøndum Torp, Lin Rosa Spaabæk: *Marmorgemakket på Rosenborg Slot – konservering og restaurering af malerier og bemalet inventar*. Rapport. 134 s. ill. + DVD.

Berit Møller: *Tilstandsvurdering af malerier i de Danske Kongers Kronologiske Samlinger, Rosenborg og Amalienborg Museer*. Intern rapport, 29 s. ill. + bilag.

Gerda Petri (red. Birgit Jenvold): *Kongelige vifter / Royal fans*. 168 sider, ill.

Oversættelser til engelsk er af Joan F. Davidson og Christopher Sand-Iversen. Japansk og tysk oversættelse af katalog til Kluge-udstillingen af hhv. Makoto Murai og Christine Loch.

FORESPØRGSLER

Museet er året igennem blevet kontaktet af en lang række indenlandske og udenlandske forskere, journalister og andre interesserede med faglige forespørgsler til museets samling og emneområde. Museets medarbejdere lægger stor vægt på, at disse henvendelser behandles fyldestgørende og hurtigt og opnår samtidig den fordel, at meget ny viden tilflyder museet.

Omslag til Gerda Petris bog: *Kongelige vifter / Royal fans*. Layout Hanne Posche.

STUDIEBESØG

Tilrettelagt af Jørgen Hein:

Dora Thornton, British Museum, og Jeremy Warren, The Wallace Collection, London: Genstande fra Skatkammer og Grønne Kabinet.

Antje Scherner, Sammlung Angewandte Kunst, Museumslandschaft Hessen Kassel: Genstande fra dronning Charlotte Amalie.

Anna Rottenberg, Gdansk: Rav og elfenben fra Danzig og Königsberg.

Juliette Roding og Rieke van Leeuwen, RDK: Miniaturer af Karel van Mander.

Møde på Rosenborg med international forskergruppe vedr. elfenbensarbejder.

Tilrettelagt af Peter Kristiansen:

Anna Lena Lindberg, Lunds Universitet: Tegninger af Merian og Fosie.

Stephen Patterson, Royal Collections, London: Hosebåndsordenstegn.

Dora Thornton, British Museum, London: Genstande fra Skatkammer og Grønne Kabinet.

Kathleen Morris fra Sterling and Francine Clark Art Institute, Williamstown, Massachusetts, USA, med 12 graduate-studerende. København, Rosenborg og Roskilde Domkirke. Maggie Campbell Pedersen, London: "Enhjørninghorn" og narhvaltand.

Hanne Erlandsen, stenkonservator Nationalmuseet.

Hannah Frederiksson, Skarhult, Skåne.

Tilrettelagt af Tom Feilberg og Bodil Stauning:

Studiekreds om træ med deltagere fra Rosenborg, Hoffet og Nationalmuseet.

Snedkerteknologi-studiekreds med deltagere fra Nationalmuseet, Frederiksborg, Rosenborg, Hoffet og flere privatpraktiserende møbelkonservatorer.

UDLÅN

Museet får løbende henvendelser om lån af genstande til udstillinger i ind- og udland. Udlånene medfører et ikke ubetydeligt arbejde for konservatorer og administration, men betyder samtidig at de pågældende genstande kommer i fokus på en ny måde og bliver set af mange tusinde mennesker i nye sammenhænge.

Årets udlån har drejet sig om:

1/10 2012 – 24/3 2013: Teknisk Museum, udstillingen *Jeg er så glad for min cykel*. H.M. Dronningens barnecykel.

20/12 2012 – 1/2 2013: Det Kongelige Bibliotek, udstillingen *Forskning i Det Kongelige Biblioteks samlinger*. Dronning Louises skitsebog, smykkeskrin og maleri på porcelæn.

22/3 – 28/10: C. L. Davids Fond og Samling, udstillingen *Flora Islamica*: Kroningstæppe.

15/8 – 15/11: Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot, udstillingen *Russiske relationer 1600-1900*: Buste af Peter Den Store, miniaturebuste af Alexander III, Miniaturekabinet af hvalrostand og skildpadde, maleri af prinsesse Marie af Rusland, samt fad, lysestager og diverse fotos.

28/9 2013 – 9/3 2014: Residenzmuseum in Celler Schloss, udstillingen *Glanzlichter*: Renæssancesølvbæger.

25/10 2013 – 14/11 2014: Schleswig-Holsteinische Landesbibliothek, Sønderborg Slot og Nationalmuseet: udstillingen *Mennesker i krigen 1864*: Diverse telegrammer fra 1864 og sang til Christian 9.s fødselsdag.

Konserveringstekniker Bodil Stauning i færd med restaurering af "Lehmann-skabet" på museets værksted i Brede.

FORELÆSNINGER, OMVISNINGER

I Gallasalen i Christian 8.s Palæ holder museet hvert semester forelæsningsrækker i samarbejde med Folkeuniversitetet. Forelæsningsrækkerne var igen i år tilrettelagt af museet v. museumsinspektør Birgit Jenvold og H.M. Dronningens Håndbibliotekar, dr.theol. Christian Gottlieb. I forårssemestret afholdtes rækken Kongehuset og Sønderjylland. I efterårssemestret fulgte rækken Det Glücksborgske Kongehus – Fem monarker igennem 150 år på Danmarks trone. Forelæsningsrækkerne, der er populære blandt folkeuniversitetets brugere, som også har adgang til museet på forelæsningsdagene, giver desuden mulighed for, at Kongehusets og Samlingens ansatte kan deltage. I forbindelse med særudstillingen med Thomas Kluges kongelige portrætter afholdtes en såkaldt artist talk, hvor kunstneren var til stede og fortalte om sit arbejde foran værkerne. Deltagelse i arrangementet krævede forudbestilte billetter og var et tilløbsstykke, der måtte gentages flere gange for fulde huse.

Museumsdirektør Jørgen Selmer har bl.a. haft omvisninger for direktør Olga Taratynova, Tsarskoye Selo, Sct. Petersborg og vicedirektør Olga Mironova, Moscow Kremlin Museum; Direktør Lars Bernhard Jørgensen, Wonderful Copenhagen; sammen med Axel Harms omvisning for direktør Beatrix Saule, Versailles.

Museumsinspektør Peter Kristiansen har holdt foredrag i Christianskirken i Lyngby om kongekroner; Foredrag Skibsklarergården i Helsingør om Svenskekrigene; Omvisning for personale fra Lunds Universitets Historiske Museum; Omvisning for Marburger Arbeitskreis für Europäische Burgenforschung, specielt om Rosenborgs befæstning. Museumsinspektør Birgit Jenvold har holdt omvisninger og introduktioner i særudstillinger for bl.a. medlemmer af Den Kongelige Familie med gæster, Kongehusets ansatte, danske og udenlandske kolleger og pressefolk, samt foredrag på Waseda University i Tokyo: *The Monarchy in Denmark and The Danish Royal Collections*.

Museumsinspektør Axel Harms har holdt omvisninger og introduktioner på Rosenborg og Amalienborg for dansk og udenlandsk presse.

Konservator Katia Johansen har holdt foredrag i Tokyo, International Association of Costume: "Costume activities in museums"; i Lyon: *Website Clothes Tell Stories*, samt interviewet Maria Helleberg i anledning af bogen *Kongens Kvinder på Bogmessen* i Forum. Endvidere undervist på to 3-dages workshops i Rio de Janeiro om håndtering af dragter på museer.

Samlingen har et fast korps af tilknyttede omvisere, der kan bestilles ved henvendelse til kontoret. I 2013 gennemførtes på Rosenborg i alt 272 betalte omvisninger, hvoraf de 80 var for skoleklasser. Det er samlet set 32 færre omvisninger end i rekordåret 2012 - dog er antallet af omvisninger for skoleklasser kun reduceret med 9. I museet på Amalienborg blev afholdt 34 betalte omvisninger, hvoraf de 5 var for skoleklasser, endvidere 10 foredragsarrangementer.

Rekonstruktionen af Kieltraktaten fra 1814, som blev bestilt af Norges Storting i anledning af 200-året for begivenheden. Tekstilkonservator Katia Johansen udførte indfarvning af fløj, silke og silkebånd til indbindingen, samt fletning af snoren, analyse og binding af den store pynteknude, og montering af to guldkvaster. Desuden blev der udarbejdet pædagogisk materiale til skolebørn, som selv kunne prøve at binde knuden, mærke materialerne og prøve at skrive kalligrafi.

BEGIVENHEDER OG SÆRLIGE BESØG

Den 1. januar er en meget stille dag i Danmark, og for tredje år i træk var museet på Amalienborg åbent. Det vækker glæde både hos forbigående københavnere og turister fra hele verden, der kommer til Slotspladsen for at se livgarden i galla, at en åben port rummer museumsoplevelse på denne dag, hvor stort set alt i byen er lukket.

18. april blev der holdt afskedsreception for museumsdirektør Niels-Knud Liebgott i Riddersalen på Rosenborg.

1. maj besøgte den indonesiske parlamentsformand med følge Rosenborg og blev vist rundt af Peter Kristiansen.

4. juli blev der holdt tiltrædelsesreception for museumsdirektør Jørgen Selmer i Gallasalen i Christian 8.s Palæ.

11. september: Riddersalen på Rosenborg udlånt til koncert med Den Kgl. Livgardes orkester under overværelse af HM Dronningen i anledning af Inter Force møde i København.

19. september: I forbindelse med statsbesøg fra Vietnam besøgte præsidentfruen Mai Thi Hanh Rosenborg og blev vist rundt af museumsdirektør Jørgen Selmer.

11. oktober: Kulturnat.

Rosenborg holdt traditionen tro åbent med slukket lys og lommelygter til de 3219 gæster, der befolkede værelser og sale den aften.

Museet på Amalienborg holdt i lighed med tidligere år også åbent med særåbning af bel-etagen og musikalske indslag. Museet havde besøg af 2059 gæster på aftenen.

12.-20. oktober: Igen i år stod efterårsferien på Rosenborg i heksenes tegn. Med fortællinger om Christian 4. og hans forhold til hekse samt eventyr og skattejagt blev der udforsket og oplevet af store og små hele ugen. 8466 gæster fandt vej til slottet i ferien.

25. oktober: Jes Fabricius Møllers bog: "Dynastiet Glücksborg", Gads Forlag, præsenteres ved en reception i Gallasalen i Christian 8.s Palæ.

Hver gang nye hold af Den Kongelige Livgardens soldater skal begynde vagttjeneste på Rosenborg, får de en orienterende omvisning, så de får en fornemmelse af hvilke ufattelige værdier, de vogter. Dette er i det forløbne år blevet varetaget af museumsinspektør Peter Kristiansen med assistance fra Samlingens øvrige omviserkorps.

I forbindelse med statsbesøg fra Vietnam i september besøgte præsidentfruen Mai Thi Hanh Rosenborg og blev vist rundt af museumsdirektør Jørgen Selmer.

PR

Samlingens arbejde med PR er overordnet set tostrengt. På den ene side fokuseres der på den løbende PR-indsats, som følger årets tilbagevendende begivenheder, samt historier, der opstår løbende. På den anden side lægges der mange kræfter i at sprede budskabet om særlige udstillinger og initiativer.

I 2013 var aktivitetsniveauet i relation til PR højest på Amalienborg. I sommeren lykkedes det at skabe god opmærksomhed omkring nyformidlingen af palæet, herunder den udvidede adgang til bel-etagen.

Omtale af en hel anden skala blev opnået i det sene efterår med udstillingen af Thomas Kluges portræt af kongefamilien. Maleriet skabte megen debat, og blev anmeldt både positivt og negativt, hvilket skabte en solid bund for omtale i mange medier. Alene i danske medier kastede det mere end 70 omtaler af portrættet og udstillingen af sig. Historien bredte sig meget hurtigt til udlandet, og medier i 27 lande, i alle syv verdensdele, bragte mere end 250 omtaler af portrættet op imod jul. Sociale medier spillede en stor rolle i udbredelsen af historien og skabte en livlig og farverig debat også på Samlingens platforme. På Rosenborg var de mest omtalte begivenheder nedtagningen af fire skulpturer fra Store Tårn i august måned samt

tiltrædelsen af den nye museumsdirektør.

Samlet set har det været et meget tilfredsstillende år på PR fronten, hvor vi har formået at opretholde niveauet på Rosenborg og skabe en markant fremgang i omtaler af afdelingen på Amalienborg.

BUTIK

Museumsbutikken med afdelinger på Rosenborg og Amalienborg er en væsentlig del af publikums oplevelse af museet. Igen i år har der været stor aktivitet og god omsætning i butikkerne. Vareudbuddet er løbende blevet vedligeholdt af Mette Lohse og Esther Madsen, og som en vigtig fornyelse har museet kunne lancere en web-shop med et udvalg af varer fra butikken. På Amalienborg er en del af butiksinventaret blevet fornyet bl.a. i forlængelse af den tidligere nævnte ændring af indgangen til museet.

Studievært på DR2's program "Detektor", Thomas Buch-Andersen interviewer museumsinspektør Birgit Jenvold som led i afklaringen af hvilken statue af Holger Danske, der er den originale. Optagelsen fandt sted i Christian 10.'s arbejdsværelse med kongens statuette af Holger Danske som baggrund.

BESØGSTAL, BRUGERUNDERSØGELSE

Samlingen blev i 2013 besøgt af 339.178 gæster, fordelt med 258.127 på Rosenborg og 81.051 på Amalienborg. Det blev hermed Samlingens tredjebedste år kun overgået af 2004 og 2012.

Besøget er 57.016 eller 14,4% lavere end 2012, hvilket dækker over en beskeden tilbagegang på Rosenborg på 12.703 (4,7 %) og en massiv reduktion på Amalienborg med 44.313 (35,3 %). Det markante fald på Amalienborg skyldes den velbesøgte særudstilling i 2012 i forbindelse med H.M. Dronningens 40-års regeringsjubelåm. Nedgangen fra 2012 til 2013 skal dog ikke skygges for, at museet samlet set har haft betydelig fremgang de senere år.

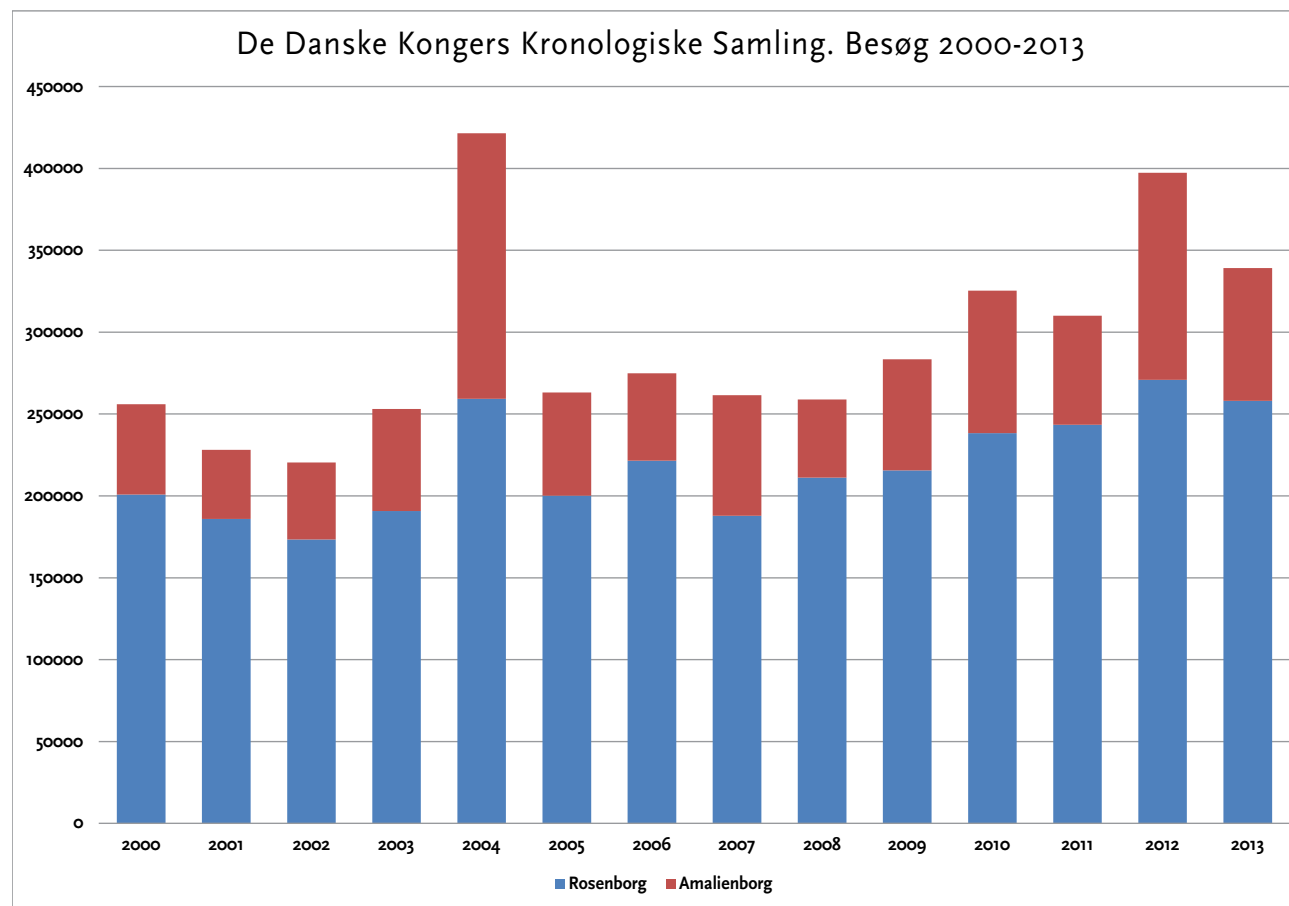
På Rosenborg fordeler de besøgende sig med 203.412 voksne, 14.293 studerende, 31.238 børn og unge samt 9.184 skoleelever. De tilsvarende tal for Amalienborg er 66.746 voksne, 5.163 studerende, 8.575 børn og unge samt 567 skoleelever.

Besøgende med Copenhagen Card udgjorde på Rosenborg og Amalienborg hhv. 14,2 % og 27,8 % af det samlede antal gæster. Der er tale om en stigning for Rosenborgs vedkommende på 1,9 % og for Amalienborg på ikke mindre end 12,4 %.

Den nationale brugerundersøgelse.

Samlingerne har siden 2009 taget del i den nationale brugerundersøgelse på danske museer. Indsamlingen af besvarelser varetages af frontpersonalet på de to afdelinger, og resultaterne indgår i det løbende arbejde med at optimere gæsternes udbytte af et besøg.

Både på Rosenborg og Amalienborg ligger resultaterne samlet set på niveau med landets øvrige kulturhistoriske museer.

VEDTÆGTER

De Danske Kongers Kronologiske Samling er oprettet ved kgl. resolution af 14. juni 1854, givet af Frederik 7., og har følgende ordlyd:

Vi ville allernaadigst, at følgende paa Vort Slot Rosenborg værende Samlinger og Gjenstande, nemlig Kronings-insignierne med Kronjuvelerne og Diamanterne samt de øvrige Gjenstande, der opbevares i de saakaldte Regalieskabe, den egentlige kronologiske Samling, adskillige til Afbenyttelse ved høitidelige Lejligheder bestemte Apparater, saavel som andre forskjellige Sager, saasom Flora-danica-Stellet, Glassamlingen mm. desl., samt det egentlige Slotsbygningensinventarium herefter skulle udgjøre een Samling under navn af den kronologiske, at denne Samling betragtes som det Kongelige Huses uafhængelige Eiendom, arvelig fra Konge til Konge, og at den henlægges under Overbestyrelse af den af Vore Ministre, der har Foredraget i de Sager angaaende Vort Kongelige Huus, altsaa for Tiden Udenrigsministeren, samt Overhofmarskallen tilligemed den, som Vi ellers maatte finde for godt dertil at forordne.

Bestyrelsen udgøres af Hans Kongelige Højhed Prinsgemalen og Kulturministeren.

Direktør:

Kammerherre, kabinetssekretær Henning Fode, cand.jur.

Museumsdirektør:

Jørgen Selmer, mag.art.

Museets officielle navn er:

De Danske Kongers Kronologiske Samling, Rosenborg og Amalienborg.

Rosenborg Slot: Øster Voldgade 4A

1350 København K.

Tlf. 33 15 32 86.

Amalienborg: Christian 8.s Palæ

1257 København K.

Tlf. 33 12 21 86.

Museumskategori:

Kulturhistorisk Museum.

Museets formål og emnemæssige indhold:

Med udgangspunkt i malerier, møbler og andre genstande, som har tilknytning til den danske kongefamilie, er samlingens formål at fremstille en del af Danmarkshistorien fra Christian 4.s regeringstid til nutiden.

ØKONOMI

Gaver og tilskud.

Fonde:

Augustinus Fonden: Ny formidling på Amalienborg:

250.000 Kr.

Beckett Fonden: Ny formidling på Amalienborg: 50.000 Kr.

Reiner Winkler Stiftung, Wiesbaden: Museumsinspektør

Jørgen Heins forskningsprojekt om elfenbensarbejder:

148.828 kr.

Kulturnatten: Afholdelse af arrangement: 54.700 kr.

Statstilskud:

Ordinært statstilskud (Kulturstyrelsen) 7.950.757 kr.

Kompensation for fri entre for børn og unge 1.138.722 kr.

Kulturstyrelsen, konferencedeltagelse, Brasilien, Katia

Johansen: 31.719 kr.

GENSTANDSREVISION

Arkivar Steen Nottelmann fra Royal Copenhagen og fhv. fuldmægtig Peter Navntoft, Kulturministeriet afholdt revision den 26. nov. 2013. På Rosenborg gennemgik man Samlingens udvalg af Sèvres-porcelæn, og bortset fra en fejlskrivning på et genstandskort var der intet at bemærke. På Amalienborgmuseet gennemgik man en række genstande i Dronning Louises stue, der alle fandtes registrerede.

ØKONOMISK REVISION

Samlingens økonomiske revision, ved afdelingschef Annie Nørskov og chefkonsulent Jens Petersen, har i 2013/14 revideret årsregnskabet for 2013.

Revisor påtegner årsregnskabet og afgiver revisionsprotokollat. Revisionen har omfattet: Uanmeldt kasseeftersyn, kontrol af øvrige beholdningskonti, analyse af bogholderiets enkelte driftskonti, stikprøvevis bilagsrevision, revision af årsregnskab, revision af projektregnskab samt forvaltningsrevision.

REGNSKAB

Indtægter	R2013	B2013	R2012
Entreindtægter	17.948.557	13.926.940	20.210.750
Salg af varer	2.650.158	2.962.000	3.152.194
Statstilskud	9.131.198	8.781.400	9.396.156
Private tilskud og gaver	498.828	0	874.593
Øvrige driftsindtægter	702.976	487.000	724.129
Indtægter i alt	30.931.717	26.157.340	34.357.821
Udgifter			
Lønninger m.v.	19.188.459	18.464.340	19.298.606
Pensioner	220.296	220.000	219.587
Husleje	1.279.258	1.395.000	1.313.825
Varme, el, vand	668.083	780.000	691.429
Køb af tjenesteydelser	4.149.302	2.686.500	3.587.893
Køb af varer	2.596.398	1.070.000	2.368.829
Anskaffelser	1.609.136	223.000	454.474
Reparation og vedligeholdelse	855.615	333.000	597.807
Rejseudgifter	126.831	109.500	131.571
Repræsentation	67.484	115.000	119.564
Diverse omkostninger	733.464	611.000	542.889
Driftsreserve		150.000	
Udgifter i alt	31.494.326	26.157.340	29.326.474
Årets resultat	-562.609		5.031.308

KURSER, KONGRESSER, MØDER

Jørgen Selmer:

Kulturstyrelsens årsmøde i Nyborg, MUSUND-seminar på Konventum/ LO-skolen i Helsingør, vært for slotsmuseernes direktørgruppe ved møde på Amalienborg; ODM chefnætmøder, Fredericia.

Jørgen Hein:

Keynote speaker ved symposiet *A Queen Emerges. Hedwig Eleonora of Sweden and Baroque Court Culture Around the Baltic*, arrangeret af Kungliga Husgerådskammaren i Stockholm, *Staging the Role of the Consort in Schleswig, Copenhagen and Stockholm: Maria Elisabeth (1610-84), Sophie Amalie (1628-85) and Hedwig Eleonora (1636-1715)*.

Peter Kristiansen:

MUSUND-seminar på Konventum/ LO-skolen i Helsingør. Studietur to dage til London. Deltagelse i Garter Day på Windsor Castle, studier af Hosebåndsordenstegn på Queen's Gallery og British Museum, samt besøg på Tower of London.

Axel Harms:

ODM's formidlingsseminar, Generalforsamling i Cruise Copenhagen Network, *Museums and the web* i Portland, møder i European Royal Residences i Ungarn og Frankrig.

Birgit Jenvold:

Møder i Kejserhusets arkiv og museum i Tokyo i forbindelse med fremtidigt udstillingsprojekt. Møder i Måltidspuljen.

Katia Johansen:

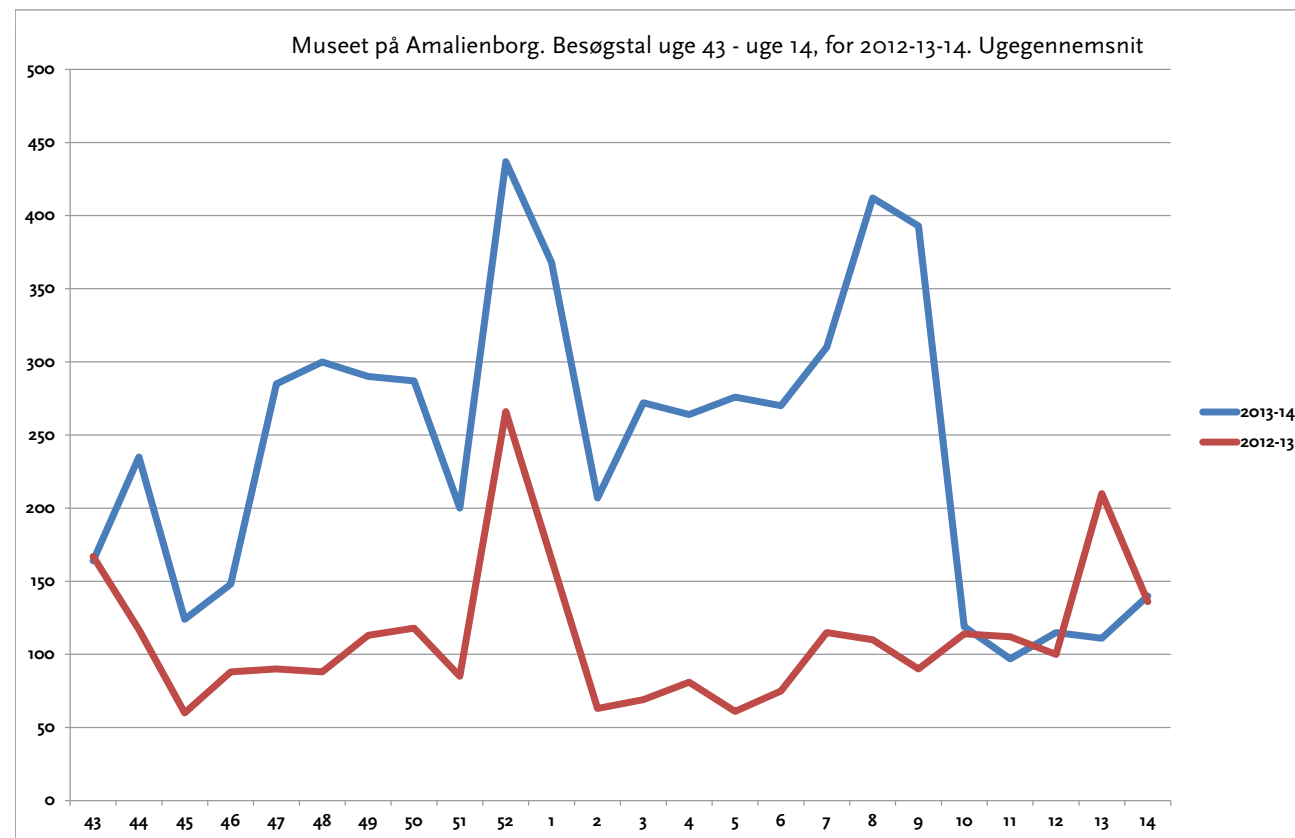
Rio de Janeiro og Petropolis: forberedende møde for ICOMs Generalkonference (betalt af ICOM Brazil); arbejds møder vedr. hjemmeside *Clothes tell Stories* i Salzburg (tilskud fra ICOM Costume Committee); Rio de Janeiro: ICOM General Conference (tilskud fra Kulturstyrelsen). Privatundervisning i snorefletning, Tokyo, ved kumihimo-mester Makiko Tado; Privatundervisning i guldkvaster ved Mme G. Vaney, Lyon.

Berit Møller:

Konferencen CINC, om konserveringshistorie. Censor ved fire bacheloreksaminer, Det Kongelige Danske Kunstakademi og Konservatorskolen. Udarbejdet ansøgning til Europa Nostra, Marmorgemakket. Konsulent for Styrelsen for Slotte og Kulturejendomme, Møgeltønder Kirkes malerier.

Hanz Nyström:

Møde i Padova vedr. færdiggørelse af TS (teknisk standard) ang. museumslys. Samarbejde mellem CEN/TC 346/ WG 6 og CEN/TC 169. Møder i Den danske standardgruppe (DS, S-388) vedr. LED lys. Rundvisning for 20 personer fra TEC (International El-gruppe) ang. museets LED-installationer. Hanz Nyström, Berit Møller, Gunhild Hvass: Studiebesøg på Konserveringscentret i Næstved.

Museet fører nøje besøgsstatistik hvert år. Illustrationen viser hvordan særudstillingen på Amalienborg med Thomas Kluges malerier medførte markant forøgelse af besøgstallet. De to "toppe" skyldes juledagene og de sidste særudstillingsdage, perioder der traditionelt tiltrækker mange gæster.

TILLIDSPOSTER

Jørgen Selmer:

Medlem af Parkmuseernes styregruppe.

Medlem af repræsentantskabet for Wonderful Copenhagen.

Medlem af bestyrelsen for Foreningen af Danske Museums-mænd.

Jørgen Hein:

Medlem af repræsentantskabet for Ole Rømer Museet og

Byhistorisk Samling og Arkiv.

Sekretær i Selskabet for Dansk Kulturhistorie.

Medlem af Det Kongelige Selskab for Fædrelandets Historie.

Editorial advisor for the Journal of the History of Collections, Oxford University Press.

Fellow of the London Society of Antiquaries.

Peter Kristiansen:

Kasserer og medlem af bestyrelsen i Foreningen til Gamle Bygningers Bevaring.

Medlem af bestyrelsen for Kulturnatten i København.

Medlem af styregruppen for MUSUND.

Medlem af redaktionsrådet for Heraldisk Tidsskrift.

Axel Harms:

Formand for Parkmuseernes Marketinggruppe.

Medlem af Parkmuseernes Eventgruppe.

Medlem af Parkmuseernes Formidlingsgruppe.

Katia Johansen:

Præsident for ICOM Costume Committee 2007-2013.

I 2013 fuldførtes etape 6 af Rosenborgs facaderenovering, der omfattede det store tårns murværk. Tårnets zinkfigurer blev under stor mediebevågenhed hejst ned på en blokvogn og kørt til restaurering hos Nationalmuseet i Brede.

MEDLEMSKABER

ARRE, Association Résidences Royales Européenne.
 CAB, Castles around the Baltic.
 CODART, Dutch and Flemish art in museums worldwide.
 DMCBRK, Danske Museers Center for Bevaring og Restaurering af Kunst.
 Dragtpuljen.
 DS, Dansk Standard.
 Foreningen Kulturnatten i København.
 Heraldisk Selskab.
 ICAA, International Council of Museums of Applied Art.
 ICOM, International Council of Museums.
 ICOM, CC, International Committee for Conservation.

ICOM, ICFA – International Committee for Museums and Collections of Fine Arts.
 ICOMOS, International Council of Monuments and Sites.
 IIC, The International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works.
 Kulturklubben, København.
 Måltidspuljen.
 NKF, Nordisk Konservatorforbund.
 ODM, Organisationen af Danske Museer.
 Ordenshistorisk Selskab.
 SKM, Skandinavisk Museumsforbund.
 Specialmuseumsforeningen.
 UKIC, United Kingdom Institute for Conservation.
 VDR, Verband der Restauratoren.
 Våbenhistorisk Selskab.

I turisthøjsæsonen var buslinje 11A forsynet med reklame for museet på Amalienborg.

PERSONALE

I foråret gik museumsdirektør Niels-Knud Liebgott på pension efter 15 års aktivt virke for De Danske Kongers Kronologiske Samling. I Niels-Knud Liebgotts tid blev der gennemført en lang række gennemgribende restaureringsarbejder, markante internationale særudstillinger, store forskningsprojekter og ny lancering af museet på nettet. Niels-Knud Liebgott forlader et museum i god drift med generelt stigende besøgstal og sund økonomi, kort sagt et solidt fundament for nye tiltag og videre udvikling.
 Niels-Knud Liebgott blev 1. juli efterfulgt af museumsdirektør Jørgen Selmer, der kom fra en stilling som museumsdirektør for M/S Museet for Søfart.

Med udgangen af juli gik snedker Ole Madsen på pension efter 20 års virke ved museet. Ole Madsen har gennem de mange år arbejdet med udstillinger, inventar til butikkerne og en lang række andre opgaver rundt i museet, der krævede hans store håndværksmæssige dygtighed og kvalitetssans.

Direktør:

Kammerherre, kabinetssekretær Henning Fode, cand.jur.

Museumsdirektør:

Kammerherre Niels-Knud Liebgott, cand. art. Daglig leder.
 (til 31/3)

Konstitueret museumsdirektør, Peter Kristiansen, cand.arch
 (1/4-30/6)

Jørgen Selmer, mag.art. Daglig leder. (fra 1/7)

ROSENBORG

Museumsinspektører:

Jørgen Hein, cand.mag.

Peter Kristiansen, cand.arch.

Axel Harms, cand.mag.

Kommunikationsmedarbejder:

Jeanne Sølbeck

Studertermedarbejdere:

Lars Riis Stenfeldt, stud.mag.

Lasse Rodewald, stud. mag.

Administration:

Gitte Bruun Lassen, regnskabschef

Marianne Arnold, overassistent
Kirsten T. Christiansen, overassistent
Mathilde Hansen, overassistent

Teknisk personale:

Mette Lohse, vagtmester
Erik H. Larsen, museumspedel
Ole Madsen, museumshåndværker

Opsynspersonale:

Knud Andersen, Søren Asp, Kai Bang, Hannah Bitton,
Karin Blumensadt, Jon Bresler, Nette Børkdal, Christin
Callesen, Lise Christensen, Kenneth Dürr, Jørgen Enge,
Fraya Falsing, Inge Lise Fürst, Camilla Fürst, Dorte Glüsing,
Erik Grenaa, Kasper Greve, Emil Grønsund, Elisabeth
Hagland, Christina Hansen, Denis Hansen, Camilla
Hansen, Rune Jakobsen, Erik Jeppesen, Annette Koeller,
Allan Lauridsen, Marie Malmberg, Taeko Møller, Marina
Nielsen, Bo Nilsson, Bjarne Pedersen, Sussie Simonsen,
Hartmut Solmsdorf, Lea Stenfeldt, Sophie Svendsen, Ninja
Theuerkauf, Jesper Thomsen, Gertrud Vabamäe.

Omvisere:

Tyge Andersen, Kathrine G. Bjerregaard, Nette Børkdal,
Karen Haugaard Christensen, Line Lærkholm-Bengtsen,
Preben Melbye-Hansen, Lars Riis Stenfeldt, Steffen Løvkjær
Petersen, Lasse Rodewald, Hartmut Solmsdorff.

Projektansat videnskabeligt personale:

Mette Lemvigh-Müller (bibliotek Rosenborg/ Amalienborg).

AMALIENBORG

Museumsinspektører:

Birgit Jenvold, mag.art., daglig leder
Axel Harms, cand.mag.

Administration:

Jacob V. Madsen, overassistent

Teknisk personale:

Esther Madsen, vagtmester

Rengøring:

Thomas Christensen, Mille Gregersen, Maria Grønkjær,
Karen Tønder Kjærgaard, Camilla Håkonsdatter Jørgensen,
Emma Nørholm Pool.

Opsynspersonale:

Tyge Andersen, René Bobirk, Thomas Christensen, Sarah
Didrichsen, Hanne Fuglsig, Mille Gregersen, Gudrun

Havsteen-Mikkelsen, Elise H. B. Jensen, Karen Tønder
Kjærgaard, Camilla Håkonsdatter Jørgensen, Maria Malling,
Birgitte Bardtrum Momme, Simone Olsen, Steffen Løvkjær
Petersen, Emma Nørholm Poole, Mira Skardhamar, Vibeke
Sass, Bettina Suddergaard, Vibeke Søndergaard, Betty
Sørensen, Lene Sørensen.

Omvisere:

Tyge Andersen, Esther Madsen, Birgitte Bardtrum Momme,
Birgitte Pantmann, Steffen Løvkjær Petersen.

Projektansat videnskabeligt personale:

Jens Busck, cand.mag.

Nina Høgh-Jensen, cand.mag. (tiltrådt 1.9.)

Julie Mørk-Hansen, cand.mag. (tiltrådt 5.8.)

Praktikanter:

Mads Hauge cand.mag. (virksomhedspraktik)

Simone Olsen, stud.mag.

Birgitte Pantmann, stud.mag.

Britta Streatfield, stud.mag.

Studertermedarbejder:

Christopher Sand-Iversen.

KONSERVERING

Konserveringspersonale:

Hanz Nyström, chefkonservator. Samlingens
arbejdsmiljøchef.

Tom Feilberg, konserveringstekniker

Gunhild Hvass, konserveringstekniker

Katia Johansen, konservator

Berit Møller, konservator

Bodil Stauning, konserveringstekniker

Rasmus Stenfalk, studentermedhjælper

Traktørstedet Rosenborg

Forpagtet af Rasmus Agerliin til 31/8.

24. oktober afholdtes personaleudflugt til Christiansborg
med rundvisning i de kongelige repræsentationslokaler og i
køkket.

KOLOFON

Redaktion og tilrettelæggelse:

Jørgen Selmer, Peter Kristiansen og Axel Harms

Udgivet april 2014 - Oplag: 200 - Tryk: Narayana Press

ISBN: 978-87-92876-21-8

Christian 5.s krone. Et velkendt motiv i nyt lys.
I 2013 blev regaler og kronjuveler nyoptaget af fotograf Iben Kaufmann
til brug for publikationer, plakater, hjemmeside m.m.